

Yüksek Lisans Öğrencisi
Recep AKBALKırıkkale Üniversitesi Yüksek Lisans
Öğrencisi, Emniyet Genel Müdürlüğü
rakball38@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8742-816X>

Eser Geçmişi / Article Past: 01/03/2022 10/03/2022

Başvuruda bulundu. / Applied
Kabul edildi. / AcceptedDOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1053706>

Araştırma Makalesi

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis Eğitim Tarihi (1845-1938)

Police Education History from the Ottoman Empire to the Republic (1845-1938)

Öz

Emniyet hizmetlerinde verimliliği sağlamanın temeli etkin bir eğitim sisteminden geçmektedir. Modern kurumsal yapısının oluşturulmasıyla birlikte Türk Polis Teşkilatında ortaya çıkan eğitim ihtiyacı ilk olarak Osmanlı Dönemi'nde geliştirilen uygulamalarla giderilmeye çalışılmıştır. Devletin modernleşme hedefleri ve kurumsal dizayn çalışmaları karşısında yetersiz kalan bu uygulamalar, polis eğitiminin temelini oluşturan mekteplerin açılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda, 1907 yılında Selanik vilayetinde ilk polis mektebi açılmış ve verim alınması üzerine 1909 yılında Dersaadet Polis Mektebi eğitime başlamıştır.

Çalışmamızda Osmanlı'dan Atatürk Dönemi sonuna kadar geçen süreçte, Türk polis eğitim tarihi üç aşamada incelenmiştir. İncelememiz kapsamında Türk polis eğitim sisteminin temelleri ile gelişim süreci irdelenerek polis teşkilatının kuruluşu, Osmanlı Dönemi polis mektepleri ve Atatürk Dönemi polis eğitimi anlayışını yansıtan yeni polis okulları değerlendirilmiştir. İncelediğimiz tarihi süreç içerisinde polis eğitiminin hangi temellerde ortaya çıktığını saptamak ve uygulanan eğitim politikalarının başarı durumlarını yansıtmak amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde literatür taraması yapılarak konu ile ilgili telif eserler, süreli yayınlar ve elektronik kaynaklardan yararlanılmıştır. 1845 yılı itibarıyla geliştirilen polis eğitim politikaları mesleki disipline haiz nitelikli polislerin yetiştirilmesini, teknolojik gelişmeler çerçevesinde yeni polis usullerinin benimsenmesini ve iç güvenlik hizmetlerinde başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Bu politikaların modern polis teşkilatının temelini oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Polis Teşkilatı, Eğitim, Polis Mektebi, İç Güvenlik, Atatürk Dönemi

*Bu makale Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi yüksek lisans programında Prof. Dr. Veysel Kareni Bilgiç danışmanlığında hazırlanan "21. Yüzyıl Türk Emniyet Teşkilatındaki Reformlar" adlı tezden üretilmiştir.

ATIF: AKBAL Recep, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis Eğitim Tarihi (1845-1938)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 8/1 (Mart 2022), s. (148-169)

CITE: AKBAL Recep, "Police Education History from the Ottoman Empire to the Republic (1845-1938)", *Journal of History and Future*, 8/1 (March 2022), pp. (148-169)

Screened Turnitin

Abstract

To guarantee productivity in the police forces, an efficient education system is crucial. With its modern institutional structure maintained, the requirement for education in Turkish Police Service was first met by the practices that were developed during the reign of the Ottoman Empire. Due to the fact that these practices were inadequate for the empire to achieve certain goals of modernization and the praxis developed for institutional design, schools which were essential for police training, became a major priority. Within this framework, the first police school was opened in Salonica in 1907, and since this school was considered to be efficient, Dersaadet Police School began its life in 1909.

In this study, the educational history of Turkish police force has been analyzed in three stages based on the process starting from the reign of the Ottoman Empire to the very end of Ataturk's era. Within the scope of the analysis, the establishment of Turkish Police Service, the police schools opened during the reign of the Ottoman Empire and the new police academies that represent the insights regarding police training during Ataturk's rule have been evaluated with an emphasis on the basics of the education system of Turkish police force and its development process. The historical process which has been analyzed in this study aims to determine on which grounds police training emerged and represent success rate of educational policies. Literature review has been used, and copyrighted works, periodicals and electronic information resources on the subject have been consulted. Thanks to the policies of police training, which were initiated to be developed in 1845, police officers possessing professional discipline have been trained, novel police methods have been embraced within the scope of technological developments, and successful outcomes in internal security forces have been obtained. These policies are considered to be the foundation on which the modern police service was built.

Keywords: Turkish Police Service, Training, Police School, Internal Security, Ataturk's Era

GİRİŞ

Insanlığın varoluşundan günümüze kadar güvenlik olgusu sosyoekonomik, siyasi, hukuki ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde değerlendirildiğinde her dönemde toplumlar açısından farklı beklentiler ortaya çıkmıştır. 19. yüzyıl itibarıyla bu beklentiler neticesinde dünya genelinde iç güvenlik yapısında gerçekleşen değişimler, Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir. 1845 yılında, asker temelli iç güvenlik yapısı terk edilerek modern polis teşkilatının temelleri atılmıştır. İç güvenlik hizmetlerini yürütmekle mükellef tutulan teşkilatın sorumluluk sınırları zamanla genişletilmiştir. Özellikle, adli görevlerin bu sorumluluk alanına dâhil edilmesiyle birlikte teşkilatın hukuki yetersizliği gündeme gelmiştir.

Osmanlı güvenlik bürokrasisi iç güvenlik hizmetlerinde ortaya çıkan ihtiyaçları dikkate alarak polis teşkilatına has bir eğitim politikası oluşturmak için çalışmalara başlamıştır. İlk olarak mevcut personelin kısa süreli kurslarla eğitilmesi öngörülmüş; ancak teşkilatın görev ve yetki sınırları dikkate alındığında bu kursların yetersiz olduğu anlaşılmıştır.

Polis mektebi açılması düşüncesinin yayılmasıyla birlikte başlatılan çalışmalar ilk polis mektebinin Selanik'te açılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu mektebin polis teşkilatına sağladığı faydalar ülke genelinde polis mektep sayısının artırılması fikrini doğurmuştur. Ancak, bu dönem gerçekleşen siyasal, ekonomik ve diplomatik krizler eğitim politikalarını olumsuz etkilemiştir. Milli Mücadele Dönemi'nde etkinliğini kaybetmesi nedeniyle Cumhuriyet Dönemi'nde polis teşkilatının yeniden oluşturulması amaçlanmıştır. Polis eğitiminin, iç güvenlik problemlerini çözüme kavuşturacak önemli kriterler arasında gösterilmesi modern polislik anlayışına uygun eğitim politikalarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu kapsamda, beklentilere çözüm üretecek sistematik yapıda polis okulları açılmış ve bu okullar, hukuki düzenlemelerle güvence altına alınmıştır.

Türk polis eğitim tarihi incelendiğinde her dönem farklı temeller üzerinden geliştirilmeye yönelik eğitim programlarının uygulandığı görülmektedir. Ancak, farklı dönemlerde toplumu etkileyen gelişmeler çerçevesinde şekillenen polis eğitiminde süreklilik arz eden bir sistem kurulması mümkün olmamıştır. Eğitim hususunda sağlanacak başarının teşkilata sağlayacağı katkılar dikkate alındığında geleneksel bir eğitim yapısının kurulması ve değişen koşullara paralel yeniliklerin bu sisteme entegre edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmamızda modern Türk Polis Teşkilatının miladı olarak kabul edilen 1845 yılından Atatürk Dönemi'nin son yıllarına kadarki süreçte Türk polis eğitiminin gelişim ve değişim süreci incelenmiştir. Bu kapsamda, çalışmamıza konu olan süreçte, emniyet teşkilatının kuruluş sürecinin nasıl geliştiği, polis eğitimi ile ilgili gelişmelerin ne olduğu, polis mekteplerinin hangi koşullarda eğitim faaliyetlerine başladığı, eğitim faaliyetleri içerisinde hangi müfredatların uygulandığı, müfredatların personele nasıl katkı sağladığı, talebelerin eğitim programlarının ne olduğu, uygulanan eğitim politikalarının nasıl sonuçlandığı gibi sorulara cevap verilmiştir. Polis eğitiminin safahatı ortaya koyulmuş ve bu alanda gerçekleşmesi muhtemel değişimlerde fayda sağlanması hedeflenmiştir.

Çalışmamız Türk polis eğitiminin geçmiş yıllarındaki sürecini incelemek üzere tarihsel araştırma yöntemi ile ele alınmıştır. Çalışmamızın sınırlarını, Türk polis eğitiminin belirttiğimiz dönemi ile ilgili mevcut bulunan literatür oluşturmuştur. Ulaşabildiğimiz kaynaklar, literatür taraması yapılarak incelemelerimizde temel alınmıştır. Ancak, konu ile ilgili sınırlı sayıda kaynak bulunması ve çalışmamızın tarihsel bir çalışma olması nedeniyle kaynak elde etme süreci hem zorlu hem dar kapsamlı olmuştur. Veriler ilgili telif eserler, süreli yayınlar ve elektronik kaynaklardan elde edilmiştir. Tarihsel araştırma yöntemi gereği taranan veriler ile Türk polis eğitimi tarihinde bahse konu dönem irdelenerek problemler çözümlenmiştir.

1. Polis Teşkilatının Kuruluş ve Gelişimi

Emniyet teşkilatının mevcut yapısının temelleri, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinde gerçekleştirdiği yeniliklere dayanmaktadır. 1845 yılına kadarki süreçte Osmanlı Devleti'nin iç güvenlik yapısı incelendiğinde kamu hizmetlerinin birden fazla kurumun sorumluluğunda yerine getirildiği görülmektedir. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla birlikte kurulan yeni ordu ve İhtisap Nezareti çalışanları kamu güvenlik hizmetlerinden

mesul tutulmuştur¹.

Emniyetten sorumlu birimler arasında yeknesaklığın sağlanamaması iç güvenlik hizmetlerinde zafiyet oluşmasına neden olmuştur. Bu kapsamda, modernleşme sürecinde oluşturulan yeni güvenlik politikaları ile halkın huzur ve güvenliğini sağlamak, güvenlik hizmetlerindeki zafiyeti ortadan kaldırmak gibi amaçlar çerçevesinde 20 Mart 1845 tarihinde Osmanlı Polis Teşkilatı kurulmuştur². 1845 yılında gerçekleşen bu değişimle güvenlik birimleri merkezileştirilmiştir. 1845 yılında Teftiş Memurluğu olarak yapılandırılan güvenlik biriminin görev ve yetkileri o dönem yayımlanan on yedi maddelik nizamname ile belirlenmiştir³. Nizamnamenin yayımlanmasıyla birlikte yeni polis teşkilatı ilk olarak dönemin başkenti İstanbul'da yapılandırılmıştır.

Askerlik hizmetlerinde verimliliğin düşmesi gerekçe gösterilerek 1846 yılında Seraskerlik makamının iç güvenlik hizmetlerindeki sorumluluğu kaldırılmıştır. İç güvenlik hizmetleri bu dönem kurulan Zaptiye Müşiriyeti sorumluluğuna bırakılmıştır. Hiyerarşik idari yapı içerisinde teftiş memurları bu teşkilata bağlanmıştır. Gerçekleşen yapısal yeniliklere rağmen 1879 yılına kadar istenilen verim elde edilememiştir. I. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte açıklanan hükümet politikalarında Avrupa standartlarına uygun, modern bir emniyet teşkilatı vurgusu yinelenerek Teftiş Memurluğu kaldırılmıştır. 1879 yılında kurulan Zaptiye Nezareti ile asayiş hizmetlerinde verimliliğin artırılması ve polislik hizmetlerinin tek merkezden yönetilmesi amaçlanmıştır. "Zaptiye Nezareti 18 Zilhicce 1296 tarihinden, lağvedildiği 17 Recep 1327 (4 Ağustos 1909) tarihine kadar bugünkü Emniyet Genel Müdürlüğünün (EGM) vazife ve yetkilerine haiz bulunuyordu⁴."

1879 yılında "polis neferi" sistemine geçilmesi ve 1880 yılında oluşturulan yeni emniyet teşkilatı yapılanmasına geniş kadrolar tahsis edilmesi ile başkent İstanbul'da etkin bir güvenlik yapısı oluşturulmuştur⁵. Bu yapı içerisinde polislik hizmetleri, önleyici polis, siyasi polis ve adli polis olacak şekilde üç bölüme ayrılmıştır. Ayrıca, teşkilat bünyesinde beş kademeli bir hiyerarşik yapı oluşturulmuş ve çalışma prensibi olarak bölük sistemi kabul edilmiştir. Bu sistematik yapı içerisinde uygulanan bölük sistemi ile merkeze bağlı alt birimler bölgelere ayrılarak üstlenilen kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılması planlanmıştır. Başkent İstanbul'da bu dönem itibarıyla 10 polis bölüğü kurulmuştur. Bölüklerde görev yapacak personel sayısının belirlenmesinde sorumluluk bölgelerinin önemi ve bölgelerdeki iş yoğunluğu dikkate alınmıştır⁶.

- 1 Eyüp Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi* (Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018), 28; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Yiğit, ed., *Türk Polis Tarihinin Kökenleri* (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017).
- 2 Halim Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum* (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2008), 75; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Yiğit, "Serkomiserlikten Müdürlüğe: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün Kuruluşu (1885-1938)", *Tanzimat'tan Günümüze Diyarbakır*, ed. Oktay Bozan vd., c. 2 (Elazığ: Manas Yayıncılık, 2019), 133-35.
- 3 Hikmet Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 1. bs. (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016), 163.
- 4 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 182.
- 5 Derviş Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 1. bs. (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016), 73.
- 6 Eyüp Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 1. bs. (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2018), 13.

1879 yılında hazırlanan Sadaret Tezkiresi gereği yeni yapı içerisinde 1880 yılında bir polis heyeti oluşturulmuştur⁷. 1885 yılı itibarıyla ülke genelinde valilerin sorumluluğunda görev yapacak alt birimlerini oluşturmaya başlayan polis teşkilatı, yeni yapısıyla birlikte üstlendiği kamu görevlerinde başarılı sonuçlar elde etmiştir. Bu başarılar neticesinde 1885 yılı itibarıyla Kudüs gibi bazı bağımsız sancaklar dâhil olmak üzere tüm Osmanlı vilayetlerinde yeni model emniyet teşkilat yapısı kurulmuştur⁸.

Teşkilatın dünya standartlarına uygun bir yapıya dönüştürülmesi amacıyla yapısal yenilikler hususunda Avrupalı devletlerden yardım alınmıştır. 1885 yılında Paris Polis Teşkilatının gönderdiği uzman Celestin Bonnin’den teşkilatın tüm birimlerini incelemesi ve yapılandırması istenilerek kendisine polis müfettişliği görevi verilmiştir. Kendisinin polis kıyafetleriyle ilgili padişaha sunduğu rapor bu yapılandırmanın ilk örnekleri arasındadır⁹.

1845 ve 1896 yıllarında yayımlanan nizamnameler teşkilatın yapılandırılma sürecinde bir yenilik hareketi olarak kabul edilmesine rağmen beklentileri karşılayamamıştır. Celestin Bonnin¹⁰ ve Avrupa’dan getirilen diğer uzmanların, Osmanlı Polis Teşkilatını geliştirmek üzere sunduğu raporlar neticesinde hazırlanan 1907 tarihli Nizamname ile günümüz polislik yetkilerinin temelini atıldığı milli bir hukuki mevzuat oluşturulmuştur¹¹. 1907 tarihli nizamnamede Türk kültürüne uygun bekçilik faaliyetlerine işlerlik kazandırılmasının önemi dahi vurgulanmıştır¹².

1908 yılında Sultan II. Abdülhamit yönetiminin sona ermesiyle devlet yönetiminde hâkim konuma gelen İttihat ve Terakki üyeleri birtakım idari değişiklikler gerçekleştirmiştir. 31 Mart Vakası’ndan kısa bir süre sonra emniyet hizmetlerinden sorumlu Zaptiye Nezareti kapatılarak yerine “22 Temmuz 1326 (1909) tarihli İstanbul Vilayeti ve Emniyeti Umûmiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanunla Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğü (EUM)” kurulmuştur¹³.

Polis teşkilatının Avrupa standartlarına uygun olmadığı gerekçesiyle Galip Paşa başkanlığında bir heyet Almanya başta olmak üzere gelişmiş Avrupa ülkelerinin polis teşkilat yapısını incelemek üzere görevlendirilmiştir¹⁴. Yapılan incelemeler neticesinde Avusturya Polis Teşkilatı yapısı benimsenerek gerekli dönüşüm çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, milli nitelikteki ilk nizamname olan 1907 Nizamnamesi yetersiz olduğu

7 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 39.

8 Yücel Yiğit, “Atatürk Dönemi Polis Teşkilâtı”, Atatürk Ansiklopedisi, 09 Nisan 2021, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-polis-teskilati/>.

9 Cemal Tepe, “İttihat ve Terakki Cemiyetinin Polis Kıyafetleri”, *Anasay*, sy 13 (18 Ağustos 2020): 22, <https://doi.org/10.33404/anasay.756328>.

10 Celestin Bonnin’in Osmanlı polis tarihindeki yeri ve önemi hakkında bkz. Nurettin Van, “Osmanlı Polis Teşkilatının Modernleşme Sürecinde Celestin Bonnin’in Rolü”, *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, ed. Yücel Yiğit (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017), 291-309.

11 Tongur, *Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 207.

12 Eyüp Şahin, *Çarşı ve Mahalle Bekçileri* (Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018), 80.

13 Alyot, *Türkiye’de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 489; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Yiğit, “II. Meşrutiyet Dönemi Polis Maaşları” (Mehmet Genç Anısına Uluslararası Osmanlı İktisat Tarihi Sempozyumu, İstanbul, 2021). (Henüz baskı aşamasında olan bu eseri kullanmama lütfettiği için Doç. Dr. Yücel Yiğit’e teşekkür ederim).

14 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 50.

gerekçesiyle kaldırılarak 1913 tarihli yeni bir nizamname yayımlanmıştır. 1913 Nizamnamesi ile birlikte polis teşkilatının yetki alanı yeniden şekillendirilmiş ve teşkilatın askeri yapıdan arındırılarak sivilleştirilmesi amaçlanmıştır¹⁵.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte polis teşkilatının üstlendiği sorumluluk daha da genişlemiştir. Bu dönemde, polis teşkilatı, çalışma prensiplerini hem savaş ortamının toplum düzeninde yarattığı olumsuz sonuçları engellemek hem de savaşın fiili olarak gerçekleştiği topraklarda orduya destek vermek gibi amaçlar çerçevesinde şekillendirmiştir. Bu süreçte, polis teşkilatı tarafından üstlenilen istihbarat faaliyetleri¹⁶, lojistik destek, asayiş sağlama, halkı bilinçlendirmek gibi vazifeler kurtuluş mücadelesi sürecinde de devam ettirilmiştir¹⁷.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) kurulmasıyla birlikte iç güvenlik hizmetlerinde etkin bir emniyet teşkilatı yapısı oluşturulması amaçlanmıştır. 9 Mayıs 1920 tarihinde iç güvenlik politikalarında toplumsal birlik ve beraberliği koruyarak asayiş bütünü topraklarda tesis etme amacı vurgulanmıştır¹⁸. TBMM hükümetince EUM haricinde Ankara merkezli yeni bir polis teşkilatı kurulmuştur¹⁹.

Milli Mücadele Dönemi'nde elde edilen zaferler neticesinde İstanbul merkezli polis teşkilatları kapatılmıştır. Savaş süreci, mevcut polis sayısında büyük düşüşler yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle, 1920 yılında oluşturulan milli teşkilat 1 genel müdür, 1 genel müdür yardımcısı ile emniyet, seyri sefer, memurin şubelerinden ve 6 kişilik teftiş kurulundan oluşan dar kapsamlı bir yapı üzerine kurulmuştur²⁰.

Atatürk Dönemi itibarıyla mevcut teşkilat yapısı ihtiyaçları karşılayacak seviyelere ulaşamamıştır²¹. Personel yetersizliği sorununa rağmen bu dönemde polis teşkilatı bünyesinde kurulan şube sayısı artırılarak polis hizmetlerindeki ihtisaslaşmanın önü açılmıştır. Bu kapsamda, benimsenen ilke ve inkılaplara uygun bir teşkilat oluşturabilmek için yeni yasalar hazırlanmıştır²².

15 Taner Gün, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Emniyet Teşkilatı'nda Sivilleşme (1909 - 1918)", ed. Muammer Gül ve Mustafa Kandemir (Tarihte Türk Polis Teşkilatı Sempozyumu, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013), 241-42.

16 Türk Polis Teşkilatı istihbarat biriminin kuruluşu ve gelişimi üzerine literatüre kazandırılmış önemli iki eser için bkz. Yücel Yiğit ve Eyüp Şahin, "Emniyet İstihbarat Tarihi", *Türk İstihbarat Tarihi*, ed. İsmail Hakkı Demircioğlu vd., 1. baskı, Yeditepe Yayınevi (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2021), 605; Ali Rıza Öge, *İstihbaratçı Bir Bektaşinin Hatıraları (Zabıta Hayatımda Neler Gördüm Neler Geçirdim)*, haz. Ali Birinci ve Yücel Yiğit, 1. bs. (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2018).

17 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilatı".

18 "Tarihçe", Emniyet Genel Müdürlüğü, Erişim 28 Aralık 2021, <https://www.egm.gov.tr/tarihce>.

19 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 311.

20 Cüneyt Akdeniz, "Polis Mecmuası Yazıları (1919-1923)" (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, 2019), 28; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Yiğit, "Miras ve Süreklilik: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis", *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, ed. Hamit Hanlı, 1. bs. (Ankara, 2022). (Henüz baskı aşamasında olan bu eseri kullanmama lütfettiği için Doç. Dr. Yücel Yiğit'e teşekkür ederim).

21 Hüseyin Hüsnü Gören, *Birinci Yüzyılında (1839 - 1938) Türk Polis Teşkilatının Tekamül, Teşkilat ve Kadro Hareketleri* (Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018), 29.

22 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilatı".

2. Polis Eğitiminde Bir İlk: Selanik Polis Mektebi

Osmanlı Devleti'nde adli kolluk sistemine geçilmesiyle birlikte teşkilat bünyesinde görev alacak personelin hukuk temelli bir eğitimle yetiştirilmesi zaruri olmuştur²³. Bu ihtiyacı karşılamak için polis eğitiminde gelişmiş Batılı devlet sistemleri düzeyinde bir yapılanma modeli öngörülmüştür. Adli kolluk sistemine geçiş dönemine kadarki süreçte polis eğitiminde güvenlik hizmetini karşılayacak düzeyde umumi bir sistem kullanılmıştır.

Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nde uygulanan genel eğitim politikaları kapsamında mezun olan kültürel donanıma haiz sivil öğrenciler, diğer devlet kuruluşlarında olduğu gibi polis teşkilatı bünyesinde de görevlendirilmişlerdir²⁴. Bu uygulama, o dönemde belirlenen vazife ve yetki sınırları içerisinde üstlenilen görevlerde başarılı sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak, adli görevlerin sorumluluk sınırlarına dâhil edilmesiyle ortaya çıkan hukuk bilgisi ihtiyacını karşılamada söz konusu uygulama yeterli olmamıştır.

Adli görevlerin yerine getirilmesi sürecinde yaşanan olumsuzluklar, meslek hiyerarşisi içerisinde bulunan tüm personele eğitim verilmesi konusunu gündeme getirmiştir²⁵. 1891 yılında Zaptiye Nezareti tarafından başlatılan çalışmalar neticesinde bir polis dershanesi açılmıştır²⁶. Açılan polis dershanesinin kuruluş amacı doğrultusunda ceza usul hukuku ve ceza hukukunda uzman bir öğretmen bulunması için çalışmalar başlatılmıştır. Aynı yıl içerisinde, gerekli niteliklere haiz olan Defter-i Hâkani Nezaretinde vekil olarak görev yapan Manyasizâde Refik Bey, karşılıksız olarak Polis Dershanesinde öğretmen olarak göreve başlamıştır²⁷.

Meslek içi eğitim kursu niteliğinde olan bu dershanede kursa katılacak personelin haftada iki gün, birer buçuk saat olmak üzere ceza usul hukuku ve ceza hukuku alanlarında eğitim alması planlanmıştır²⁸. Polis Dershanesinin kuruluş amacı adli konularda polislerin eğitilmesi olarak ifade edilmiş olsa da Halim Alyot, Zaptiye Nezaretinin eğitime gelen polislerden beklentisini: “Padişaha bağlılık, istihbarat kabiliyetinin geliştirilmesi ve fiyakalı görünmek” şeklinde ifade etmiştir²⁹. 1895 yılında Refik Bey'in görevi bırakmasıyla Polis Dershanesinde uygulanan eğitimde aksamalar yaşanmıştır. Adliye Nezareti Celilesi Umûru Cezaiye Müdürlüğü görevinde bulunan Cemalettin Bey'in gönüllü olarak ders verme talebinin kabul edilmesiyle eğitime devam eden dershanenin faaliyetlerine II. Meşrutiyet Dönemi itibarıyla son verilmiştir³⁰.

23 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 29.

24 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 62.

25 İbrahim Yılmaz, “Osmanlı Polis Okulları: Eğitim”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sy 38 (2015): 106.

26 Ali Birinci, “Türk Emniyet Teşkilatında “ İlkler “”, *Polis Bilimleri Dergisi* 1, sy 3 (1999): 11.

27 Yücel Yiğit, “Mektepsiz Polis Kalmasın: Selanik Polis Mektebi”, *Osmanlı İdaresinde Balkanlar II*, ed. Alaattin Aköz vd. (Konya: Palet Yayınları, 2020), 461.

28 Tongur, *Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 169-70.

29 Alyot, *Türkiye’de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 813.

30 Eyüp Şahin, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Polisinin Eğitimi”, *Çağın Polisi Dergisi*, sy 98 (2010): 19-23.

Polis dershanesinin yanı sıra polis teşkilatına münhasır eğitim kurumu ile ilgili çalışmalar Avrupalı devletlerin din temelli siyasi baskılarının artmasıyla birlikte ilk olarak Balkan topraklarında neticeye ulaştırılmıştır³¹. Avrupalı devletlerin Balkanlardaki Hristiyan tebaanın güvenliğini sağlamak amacıyla kendi kontrollerinde olacak bir polis mektebi kurma teklifi, Osmanlı Devleti tarafından kendi iç işlerine müdahale olarak değerlendirilmiştir. Ancak, bir süre sonra Batılı devletlerin baskılarına direnilememiş ve Balkan topraklarında polis mektebinin açılmasına yönelik müzakereler başlatılmıştır³². Balkan topraklarında açılacak mektep kadrosunun Osmanlı Devletince belirleneceği, yalnızca mektepten sorumlu müdür kontenjanının yabancılar için olabileceği şartlarının Avrupalı devletlerce kabul edilmesiyle uzlaşma sağlanmıştır³³.

20 Aralık 1907 tarihinde Osmanlı Devleti'nin ilk polis mektebi Vilayât-ı Şahane Polis Mektebi adıyla Belçikalı Kaymakam Leon Bronzo müdürlüğünde Selanik'te açılmıştır³⁴. Mektep müdürü kadrosunun yabancılar ayrılması nedeniyle Leon Bronzo'dan sonra mektep müdürlüğü görevine İtalyan subay Karpini getirilmiştir³⁵. Daha sonraları, ismi "Selanik Polis Mektebi" olarak değiştirilen mektebe Rumeli Müfettiş-i Umûmiliğine bağlı olarak görev yapan komiser ve memurlar öğrenci olarak alınmışlardır. Mektebin eğitim kalitesinin sağladığı başarı devletin üst kademelerinde başkent İstanbul'da da bir polis mektebi kurulması fikrini yaygınlaştırmıştır³⁶.

Selanik Polis Mektebi eğitim kadrosunun donanımlı muallimlerden oluşturulması ve ders programlarının teşkilatın ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması polis teşkilatının başarısına doğrudan katkı sağlamıştır³⁷. Mektebin ilk yıllarında ders programları ile ilgili bir mevzuat oluşturulmamıştır. Eğitim alan komiserlerin diplomaları incelendiğinde mektebin ilk eğitim yılında polislik hizmetleriyle ilgili temel hukuk ve spor derslerine yer verildiği görülmektedir³⁸.

1910 yılında yayımlanan Polis Mektepleri Nizamnamesinde mektebin ders müfredatı "Hukuka Giriş, Ceza Hukuku, Ceza Usul Hukukunun Adli Zabıta Kısmı, Adli Zabıta Hukuku, Devletler Özel Hukukunun Zabıta Kısmı, Polis Nizamnamesi, Kroki, Uygulamalı Telgrafçılık ve Telefon Kullanımı, Terbiye-i Bedeniye ve Meslekiye, Fotoğrafçılık, Jimnastik, Hıfz-üs Sıhha ve Müdavât-ı Evveliye" olarak belirlenmiştir³⁹. Sistematik bir yapı içerisinde oluşturulan eğitim kalitesinin polis hizmetlerine yansması toplumsal memnuniyeti artırmıştır. Ortaya çıkan başarı neticesinde Vilayet-i Selase Umûmi Müfettişliğinden dönemin başkenti İstanbul'da dahi Selanik Polis Mektebi mezunlarının

31 İbrahim Yılmaz, "Selanik'te Asayiş ve Polis (1876-1912)", *Hikmet Yurdu* 11, sy 22 (2018): 155, <http://dx.doi.org/10.17540/hy.v11i22.408>.

32 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 174.

33 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 64-65.

34 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 53.

35 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 170.

36 Yiğit, "Mektepsiz Polis Kalması: Selanik Polis Mektebi", 476.

37 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 64.

38 Yiğit, "Mektepsiz Polis Kalması: Selanik Polis Mektebi", 471.

39 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 64.

görevlendirilmesi talep edilmiştir⁴⁰.

Bu dönem itibarıyla iç ve dış siyasette gelişen olaylar sebebiyle Selanik Polis Mektebi uzun bir süre boyunca faaliyet gösterememiştir. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte mektepte eğitim alan öğrencilerin bağlı oldukları Vilayet-i Selase Umûmi Müfettişliği 1908 yılında kapatılmıştır⁴¹. Müfettişliğin kapatılmasıyla birlikte Selanik Polis Mektebi müdürlüğünde görev yapan yabancı kökenli subayların görevine son verilmiştir⁴². Maarif hayatına devam eden mektebin kapatılmasına kadar geçen süreçte müdürlük kadrosu, İttihat ve Terakki yönetimince belirlenmiştir⁴³.

İttihat ve Terakki yöneticileri, Selanik Polis Mektebinin sağladığı başarıları dikkate alarak bazı Osmanlı vilayetlerinde aynı minvalde mekteplerin açılması yönünde çalışmalar başlatmıştır. Ancak, 1912 yılında Balkan Savaşları'nda Selanik'in kaybedilmesiyle Türk polis eğitiminde bir ekol oluşturan ve yeni polis mekteplerinin açılmasına vesile olan Selanik Polis Mektebinin maarif hayatı son bulmuştur⁴⁴.

3. Polis Eğitiminde Kurumsallaşma: Dersaadet Polis Mektebi

Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nde siyasi konjonktür nedeniyle diğer vilayetlerde polis mekteplerinin açılmasına yönelik somut bir adım atılmamıştır⁴⁵. Bazı tarihçilerin görüşlerine göre bu dönem Harbiye mezunları teamül gereği başkente dönmek üzere diğer vilayetlerde görevlendirilmişlerdir⁴⁶. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle bu teamül işlevsiz hale gelmiştir. Teamülün etkisini yitirmesiyle başkente dönenler arasında eski Selanik Polis Mektebi muallimlerinden İbrahim Feridun Bey de bulunmaktadır⁴⁷. Polis eğitimi üzerine yazmış olduğu yazıların başkent gazetelerinde yayımlanmasının akabinde İbrahim Feridun Bey dönemin

Erkân-ı Harbiye Feriki Farukizâde Sami Paşa ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme neticesinde dönemin başkenti İstanbul'da bir polis mektebi daha açılmasına karar verilmiştir⁴⁸.

İstanbul'da açılacak olan polis mektebi ile ilgili çalışmalar devam ederken vakit kaybetmemek amacıyla düzenlenen konferanslarla İstanbul'da görev yapan teşkilat

40 Şahin, 65-66.

41 Hasip Saygılı, "Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Müfettişliği Dönemi'nde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyonlarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1, sy 2 (16 Ekim 2014): 198, <https://doi.org/10.17336/igusbd.68657>.

42 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 174-75; Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, c. 3-4 (İstanbul: Eser Matbaası, 1977), 1497-98.

43 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 62.

44 Eyüp Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları* (Ankara: EGM Basımevi, 2001), 14-21.

45 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 164.

46 Zekeriya Türkmen, "Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde Mekteb-i Harbiye-i Şahane" (Osmanlı İstanbulu IV, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016), 948; Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 176.

47 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 85.

48 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 264.

mensuplarının eğitimlerine başlanmıştır. Ferah Tiyatrosunun salonunda hizmet içi eğitim niteliğinde gerçekleştirilen bu konferanslar ile aslında polislerin dönüşüm sürecine adapte olmaları amaçlanmıştır⁴⁹. Polis memur ve komiserlerine verilen bu konferanslar ciddiyetle ve titizlikle sürdürülmüştür. Ancak, 13 Nisan 1909 tarihinde gerçekleşen 31 Mart Vakası'ndan kısa bir süre sonra konferanslar iptal edilmiş, Zaptiye Nezareti kapatılmış ve yaklaşık 900 kadar polis meslekten ihraç edilmiştir. Bu gelişmeler polis mektebinin bir an evvel açılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır⁵⁰.

Ortaya çıkan siyasi gelişmeler neticesinde 1909 yılı bütçesinde başkentte açılacak polis mektebi için 400.000 kuruşluk bir harcama kalemi oluşturulmuştur. Harcama kaleminin oluşturulmasının akabinde eğitimin gerçekleştirileceği uygun bir mekân aranmıştır. Hatta bir dönem, mektep binasının sıfırdan inşası gündeme gelmiştir; lakin mektebin açılışını erteleyebileceğinden bu düşünceden vazgeçilmiştir. Mektep müdürü olarak görevlendirilen Yüzbaşı Ahmet Bey ve Muallim Feridun Bey'in fizibilite çalışmaları sonucu Yıldız Sarayı Mabeyn ve Agavat Dairelerinin mektep binası olarak kullanılmasında mutabakat sağlanmıştır⁵¹. Kısa sürede Yıldız Sarayının Şehzadegân Dairesi Baş Kitabet bölümü eğitime hazır olacak şekilde dizayn edilmiştir. Ders verecek muallim ve öğrencilerin belirlenmesiyle birlikte hazır hale gelen Dersaadet Polis Mektebi 14 Temmuz 1909 tarihinde resmi bir törenle açılmıştır⁵².

Dersaadet Polis Mektebine ilk olarak altı ay süreyle eğitim vermek üzere toplam 400 öğrenci alınmıştır. Bu öğrencilerden 250'si başkent karakollarında, kalan 150'si ise diğer vilayetlerde görev yapan polislerden oluşmaktadır⁵³. Balkan Savaşları sonrası kapatılan Selanik Polis Mektebi muallim kadrosunun Dersaadet Polis Mektebine aktarılmasıyla eğitim kalitesi güçlendirilen mektebe İran'dan dahi eğitim almak üzere öğrenci gönderilmiştir⁵⁴.

Teorik eğitimde oluşturulan kalite pratikte polis hizmetlerine bir müddet yansımamıştır. Eğitim almadan göreve başlayan polisler bu duruma temel gerekçe gösterilmiştir. Dönemin güvenlik bürokrasisi tarafından vilayetlere gönderilen yazı ile temel polis eğitimi almayan personel için meslek kursları açılmıştır. Bu dönemde, polis mekteplerinde ortak ders materyallerinin olmaması nedeniyle muallim İbrahim Feridun Bey'e bir ders kitabı hazırlattırılmıştır. Bu sayede, 1 Kasım 1910 tarihinde yayınlanan "Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumât-ı Meslekiye" adlı kitap Türk polis eğitim tarihinin ilkleri arasında yer almıştır⁵⁵.

49 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 814; Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 176.

50 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 164.

51 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 177.

52 Yiğit, "Mektepsiz Polis Kalmasını: Selanik Polis Mektebi", 476.

53 İbrahim Türk, "Osmanlı Devleti'nde Polisin Mesleki Terbiyesine Müteallik Bir Talimat-ı Mahsusa", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, sy 1 (18 Ağustos 2014): 160, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erzisosbil/80884>.

54 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 177.

55 Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, 75-76.

Birinci Dünya Savaşı döneminde mektebin sabit bir yerleşkesinin mevcut olmaması polis eğitiminde aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur⁵⁶. İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimlerinden Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın Atiye Sultan Sarayı'na el koyarak fiziki mekânları Zabıt Mektebine dönüştürmesiyle mektep Yıldız Sarayından buraya nakledilmiştir⁵⁷. Bir müddet bu yerleşkede eğitim faaliyetlerine devam eden mektep savaş nedeniyle önce Fransız Saint Michel Okuluna, ardından da Saint Benoit Okuluna aktarılmıştır. Ancak, savaşın kaybedilmesiyle Fransızlar bu okulların kendilerine ait olduğunu belirterek okulların boşaltılması talebinde bulunmuşlardır. Birtakım değişikliklerin sonucunda bir yıl kadar Ayasofya Adliye Binasında eğitime devam eden mektep, son olarak Milli Mücadele neticesinde İstanbul'un geri alınmasıyla birlikte yeniden Yıldız Sarayına taşınmış ve Cumhuriyet Dönemi'nde de eğitim hayatına devam etmiştir⁵⁸.

Dersaadet Polis Mektebi kaliteli eğitim anlayışı çerçevesinde polislik hizmetlerinde fayda sağlayacak bir ders müfredatı ile donatılmıştır. Emniyet hizmetlerinde yaşanan sorunların önüne geçilmesi amacıyla dönemin gelişmiş polis usulleri müfredata eklenmiştir. Hatta bu doğrultuda, Japon sistemindeki suçluları yakalama usulünü tatbik etmek üzere İngiliz Mr. Bayçlar öğretim görevlisi kadrosuna dâhil edilmiştir⁵⁹. Mektebin müfredatı: "Kavanin, Polis Nizamnamesi, Telefon ve Telgraf Muhaberesi, Beden Terbiyesi ve Eskrim, Otomobil, Motor ve Makine Sevk ve İdaresi, Meslek Terbiyesi ve Fiilî Hizmet, Atış Nazariyesi, Müdavât-ı Evveliye ve Hıfzıssıhha, Daktiloskopi ve Fotoğraf, Hesap ve Usul-i Tahrirat" derslerinden oluşmaktadır⁶⁰. Bu dersler dönemin uzman muallimleri tarafından verilmiştir. Okutulacak dersler belirlenirken gözetilen hassasiyet muallim seçimlerine de yansımıştır. Belirlenen kriterleri karşılayacak nitelikte İstanbul'da bulunan muallimler arasında alanında en yetkin isimlerin mektepte görevlendirilmesi sağlanmıştır⁶¹.

Mondros Mütarekesi'nin akabinde başlayan işgallere⁶² rağmen Dersaadet Polis Mektebi eğitim hayatına devam etmiş ve cumhuriyetin kuruluşundan tam 37 yıl sonra, 1960 yılında kapatılmıştır. 51 yıllık eğitim hayatı boyunca gelişmiş iç güvenlik sistemini kavrayacak toplam 11.943 öğrenci mezun eden mektep, kurulduğu yıldan itibaren Türk Polis Teşkilatının gelişimine doğrudan katkı sağlamıştır⁶³.

56 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 172.

57 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 320.

58 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 264; Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 814.

59 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 175.

60 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 814-15; Dersaadet Polis Mektebinde okutulan derslerin önemi üzerine literatüre kazandırılmış eserler için bkz. Mustafa Galib Baysanlı, *Dersaadet Polis Müdürünün Kaleminden Fahişeler Hayatı ve Redâet-i Ahlâkiyye*, haz. Yücel Yiğit ve Yasin Özdemir, 1. basım, Libra Kitap Kültür İncelemeleri, 470-64 (İstanbul: Libra Yayıncılık, 2021); Yücel Yiğit ve Eyüp Şahin, "Parmak İzinden Tarih Yapmak: Osmanlı Daktiloskopisinin Kurucusu Yusuf Cemil Bey", *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, ed. Hamit Hanlı, 1. bs (Ankara, 2022), 471. (Henüz baskı aşamasında olan bu eseri kullanmama lütfettiği için Doç. Dr. Yücel Yiğit'e teşekkür ederim).

61 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 334.

62 Yücel Yiğit ve Eyüp Şahin, "Bir Polisin Gözünden İzmir'in İşgali", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* 19, sy Özel Sayı (2019): 109-14.

63 İçişleri Bakanlığı, *Cumhuriyetin 50. Yılında İçişleri Bakanlığı II. Kitap Emniyet Genel Müdürlüğü Kuruluşu - Tarihi Gelişimi Görev ve Yetkileri ve 1923-1973 Çalışmaları* (Ankara: Gürsoy Matbaacılık, 1973), 73-80.

Osmanlı Dönemi'nde polis mekteplerinin sağladığı katkılar dikkate alınarak sırasıyla Beyrut, Bağdat, Erzurum, Adana ve Trabzon vilayetlerinde yeni mektepler açılmıştır. Ancak, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı siyasi, idari ve mali yıkım üzerine İstanbul hariç diğer vilayetlerdeki bütün polis mektepleri farklı tarihlerde kapatılmıştır⁶⁴.

4. Atatürk Dönemi Polis Eğitimi

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkması üzerine Türk milletinin iç ve dış güvenlik sistemlerinde tahribat oluşmuştur. Bu durum kurtuluş mücadelesi sürecinde kurulan Milli Hükümet için kritik önem arz etmiş ve etkin bir polis teşkilatının kurulması yönünde ivedi çalışmaların başlatılmasını sağlamıştır. 24 Haziran 1920 tarihinde EUM'un kurulmasıyla ilk somut adım atılmıştır⁶⁵.

Cumhuriyetin ilanından sonra mevcut problemler irdelenerek yeni devlet düzenine uygun bir güvenlik misyonu üstlenilmiştir. Polis teşkilatının dönüşüm sürecinde uygulanacak politikaların şekillendirilmesi amacıyla 1924 yılında İstanbul emniyetince bir rapor tertip edilmiştir. Rapor içeriğinde Türk Polis Teşkilatının mevcut potansiyeli ifade edilerek gerekli eksikler belirtilmiş ve teşkilatın modernizasyon sürecinin kapsamını oluşturacak çözüm önerileri sunulmuştur. Bu rapora göre polis eğitimi ve personel yetersizliği temel sorunlar arasında gösterilmiştir⁶⁶.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte tahsil gören birçok polis savaşta vazifelendirilmiş ve teşkilatın ihtiyaç duyduğu donanımlı personel sayısında gerekli artış sağlanamamıştır⁶⁷. Eğitimli personelin kaybedilmesinin yanı sıra savaşın getirdiği siyasi ve sosyoekonomik olumsuzluklar İstanbul hariç olmak üzere mevcut polis mekteplerinin kapatılmasına neden olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında polis mekteplerinin ihtiyacı karşılayacak düzeyde olmaması nedeniyle ihtiyaç geçici olarak ordu ve diğer kurumlardan karşılanmıştır. Ancak, kurum dışı alınan personel bakımından da polislik hizmetlerine has bir eğitim ihtiyacı ortaya çıkmıştır⁶⁸.

İstanbul'da bulunan Dersaadet Polis Mektebinin beklentileri karşılayamaması üzerine bu okulun yükünü hafifleterek gelişimini sağlamak ve nitelikli personel ihtiyacını karşılayabilmek gibi amaçlar çerçevesinde 1923 yılında Konya ve Sivas Polis Okulları açılmıştır. Sivas Polis Okulu daha sonra 1926 yılında Trabzon'a nakledilmiştir⁶⁹.

64 Ülkü Köksal, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Trabzon Polis Mektebi", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi* 10, sy 19 (2015): 143-44, <https://doi.org/10.18220/kid.46487>.

65 "Tarihçe", Emniyet Genel Müdürlüğü, Erişim 28 Aralık 2021. <https://www.egm.gov.tr/tarihce>.

66 Mücahit Özçelik, "Cumhuriyetin İlk Yılında Türk Polis Teşkilatı'nın Sorunları ve Çözüm Önerileri", ed. Muammer Gül ve Mustafa Kandemir (Tarihte Türk Polis Teşkilatı Sempozyumu, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013), 291-92.

67 Ferdan Ergut, *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 220-25; Ayrıntılı bilgi için bkz. Eyüp Şahin, *Mütareke Döneminde İstanbul Polisi*, 1. bs (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016); Yücel Yiğit, "İstanbul Polis Müdürü Halil Nedim Aşuroğlu'nun Kaleminden Mütareke İstanbul'u", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, ed. Yücel Yiğit (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017), 515-37.

68 Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, 144.

69 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 815.

Cumhuriyetin ilk polis okulları sorumluluklarına bırakılan çevre illerdeki polislerin mesleki temel eğitimlerini karşılamıştır. Altı aylık bir eğitim süresi öngörülen bu okulların ders müfredatı Dersaadet Polis Mektebine eş değer olarak hazırlanmıştır. Ancak, daha evvel açılan polis mekteplerindeki kaliteli muallim kadrolarının bu okullarda temin edilememesi okulların açılış amaçlarına ulaşılmasına engel olmuştur. Bu duruma tüm dünyayı etkisi altına alan 1929 Krizi'nin getirmiş olduğu mali problemlerin eklenmesiyle birlikte 1930 yılında hazırlanan bütçe kanununda ödenek ayrılmayan İstanbul hariç olmak üzere diğer polis okulları 1931 yılında kapatılmıştır⁷⁰.

4.1. Ankara Polis Enstitüsü

Türk Polis Teşkilatı, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk çeyreğinde amir yetiştirecek sabit bir stratejiden ve eğitim kurumundan yoksundu. Bu nedenle, Mustafa Kemal Atatürk polis teşkilatı mensuplarının kaliteli bir eğitim sürecinden geçmesini arzu ederek dönemin iktidarına birçok kez telkinlerde bulunmuştur. Mali problemler gerekçe gösterilerek bu talepler bir müddet ertelenmiştir⁷¹. Ancak, Avrupa'nın gelişmiş güvenlik yapısına eş değer bir iç güvenlik sistemi oluşturmak için yabancı devlet ve uzmanlarla iş birliği sağlanmış; hatta yurt dışına eğitim amacıyla polisler gönderilmiştir⁷².

Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamalarında İstanbul emniyetince hazırlanan gösterilere duyulan beğeni karşısında Atatürk, 29 Ekim 1933 tarihinde gerçekleştirdiği konuşmasında polis teşkilatı ile ilgili düşüncelerini övgü dolu sözlerle yinelemiştir⁷³. Aslında, Atatürk'ün bu kararlılığı, telkinlerinin onuncu yıl kutlamalarından evvel icraat bulmasını sağlamıştır. 25 Mayıs 1933 tarihinde yayımlanan "Ankara'da Yapılacak Olan Polis Mektebi Hakkındaki Kanun" gereği hükümet tarafından İstanbul'da mevcut bulunan polis okulunun ihtiyaçları karşılayacak maddi ve manevi kapasitesinin bulunmadığı, Ankara'da bir okul yapılmasının gerekli olduğu ifade edilerek okulun inşaat vs. masraflarının 1933, 1934 ve 1935 bütçelerinde oluşturulacak ödeneklerden karşılanması talep edilmiştir⁷⁴. Bu talebin bütçe encümeni tarafından kabul edilmesiyle birlikte 15 Temmuz 1933 tarihinde Anıttepe'de Polis Enstitüsü ve Jandarma Okulunun inşasına başlanılmıştır⁷⁵.

İnşa sürecinin tamamlanmasına müteakip cumhuriyet ilkeleri doğrultusunda teşkilatın dönüşüm sürecini tamamlamayı amaçlayan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK) hazırlanmış ve cumhuriyet polisliğine yeni bir yasal dayanak oluşturulmuştur. Ayrıca, 1937 yılının Haziran ayında yürürlüğe giren bu kanunun 18. Maddesi ile Ankara'da inşası tamamlanan Polis Enstitüsünün hukuki dayanağı oluşturulmuştur. Cumhuriyet ilke ve inkılaplarını yansıtan modern polislik zihniyetinin fiziki ve hukuki inşa sürecinin

70 Alyot, 815; Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 244-45.

71 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilatı".

72 Cemil Koçak, *Türk-Alman İlişkileri (1923-1939) İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Siyasal, Kültürel, Askeri ve Ekonomik İlişkileri* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013), 42.

73 "Atatürk ve Türk Polisi", Polis Akademisi, Erişim 28 Aralık 2021, <https://www.pa.edu.tr/ataturk-ve-turk-polisi.html>.

74 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 346.

75 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 390.

tamamlanmasının akabinde Ankara Polis Enstitüsü (APE) 1 Kasım 1937 tarihinde eğitim hayatına fiilî olarak başlamıştır. Atatürk'ün sağlık problemleri nedeniyle katılmadığı resmi açılış ise dönemin Meclis Başkanı Abdülhalik Renda, Adliye Vekili Şükrü Saraçoğlu, EUM Müdürü Şükrü Sökmensüer ve Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya'nın katılımlarıyla 6 Kasım 1937 tarihinde gerçekleştirilmiştir⁷⁶.

APE'de kabul gören sistematik eğitim metodu ile teşkilat mensuplarının üç evrede yetiştirilmesi öngörülmüştür. Hiyerarşik bir yapıya sahip teşkilatın alt, orta ve üst kademelerindeki ihtiyaçlarının dikkate alınmasıyla hazırlanan bu evreler ilk, orta ve yükseköğretim olarak belirlenmiştir⁷⁷. Teşkilat mensuplarının mesleki gelişimlerini sağlamak ve teşkilata nitelikli polis yöneticileri kazandırmak gibi amaçlar çerçevesinde kurulan APE kurumsal hiyerarşide EGM'ye bağlanmıştır.

APE'nin eğitim yapısında belirlenen üç evrede eğitim süresi, eylül ayında başlamak, ocak ayında ara vermek ve haziran ayında sonlandırılmak üzere bir eğitim-öğretim dönemi olarak planlanmıştır. Ancak, bu sürenin öğretmenler meclisinin görüşünün alınarak EGM'nin uygun görmesiyle uzatılmasının önü açık tutulmuştur⁷⁸.

APE'nin eğitim yapısı incelendiğinde ETK 18. Madde gereği oluşturulan üç evrenin, ilk tahsil bölümü polis memurlarının eğitiminden oluştuğu gözlemlenmektedir. Mesleğe yeni başlayan polis stajyerleri ve mesleki eğitim almamış olan polis memurları bu evrede alacakları eğitimle hem meslek içi yükselme imkânı elde etmişler hem de polis hizmetleri ile ilgili temel donanıma sahip olmuşlardır⁷⁹. Bu evre için ayrılan kontenjanların tamamlanmasında yaş, sağlık ve mesleki sicil durumları kriter olarak belirlenmiştir. Bu ölçütlere göre kıdem sıralamasına göre otuz yedi yaşını doldurmamış, APE sağlık ve mesleki siciline uygun memurlardan başlamak üzere alımlar yapılmıştır⁸⁰.

Orta tahsil bölümü, orta kademe amirlerin eğitiminden oluşmaktadır. Bu bölüm, kendi içerisinde lise (L), kadro (K), sivil (S) olmak üzere üç şubeye ayrılmıştır. APE'nin açılmasından bir yıl sonra lise düzeyinde eğitim faaliyetine başlayan Polis Koleji mezunları ve kontenjan fazlalığı oluşması durumunda kıdeme göre lise ve dengi okullardan mezun olan polis memurları APE bünyesinde orta tahsil evresinde L şubesinde eğitim almışlardır. İlk tahsil mezunlarından beş yıl fiilî olarak hizmet etmiş olanlar arasında otuz sekiz yaşını doldurmamış, sicil ve sağlık durumu elverişli polis memurları uygulanacak sınavda elde ettikleri derece sıralamasına göre K şubesinde eğitime devam ettirilmişlerdir. Ayrıca, K şubesi kapsamında kontenjan olması halinde ortaokul mezunu olup bahse konu niteliklere sahip olanlar, ilkokul mezunu olup ordudan ayrılanlar ve meslekte fiilî olarak iki yıl hizmet etmiş olup yabancı dil bilenler de öğrenci olarak eğitim almışlardır⁸¹. S şubesi ise sivil

76 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilâtı".

77 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 185.

78 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 816; Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 390-91.

79 Orçun İmga, *Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü* (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017); 48.

80 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 816-17.

81 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 347-48.

sınıfa aktarılan başarılı polis memurları ve L şubesinde eğitim gören polis memurlarından oluşturulmuştur⁸².

Yüksek tahsil bölümü ise üst kademe amirlerin eğitiminden oluşmaktadır. Orta tahsil evresini başarıyla tamamlayıp belirlenen şartlara münasip olanlar bu bölümde oluşturulan L, K ve S şubelerine alınmışlardır. Yüksek tahsil eğitim süresini ve bu müddet zarfında verilen eğitim kurslarını muvaffakiyetle tamamlayanlar ikinci sınıf emniyet amirliğine doğrudan terfi hakkı kazanmışlardır⁸³.

APE eğitim yapısı içerisinde tahsil evreleri haricinde emniyet personelinin farklı alanlarda ihtisas kazanmasını sağlayacak mesleki kurslar tertip edilmiştir. Etkin bir güvenlik sistemi oluşturmak amacıyla hazırlanan bu kurslar polis teşkilatının modernizasyon sürecine doğrudan katkı sağlamıştır. Bu dönem itibarıyla farklı tarihlerde Yüksek İhtisas Kursu, Orta İhtisas Kursu, Dedektif kursu, Sivil İhtisas Kursu, Meslek Yetiştirme İhtisas Kursu, Teknik İhtisas Kursu gibi birtakım kurslar düzenlenmiştir. Bu kurslar arasında özellikle “Yüksek İhtisas Kursu” polis yöneticileri için hayati önem arz eder hale gelmiştir. Çünkü bu kursun başarıyla tamamlanması polis teşkilatında yüksek eğitim görmüş olarak kabul edilmenin tek şartıdır⁸⁴. Yüksek ihtisas kursuna katılmak için emniyet amiri rütbesinde yüksek tahsil kısmında başarılı olunması gerekmektedir⁸⁵.

APE eğitim müfredatı içerisinde yer alacak dersler öğretmenler meclisinin görüşü alındıktan sonra EGM tarafından hazırlanarak İçişleri Vekaletinin onayı ile belirlenmiştir. Derslerin belirlenmesinde modern polis teşkilat yapısının oluşturulması temel alınmıştır. APE idari yapısı içerisinde okul bünyesinde görev yapan muallim ve uzmanlardan oluşan öğretmenler meclisi ve bu meclisin yaptığı gizli oylama sonucu seçilen beş öğretmenden oluşan öğretmenler komisyonu, eğitim müfredatının belirlenmesinde aktif rol almıştır⁸⁶. APE bünyesinde okutulacak dersler tahsil kısımlarına göre belirlenmiştir. İlk tahsil kısmında polislik hizmetlerini ilgilendiren temel dersler, orta tahsil kısmında, “Silah ve Patlayıcı Maddeler, Adli Tıp, Ceza ve Sıhhi Bilgiler, Mesleki Yazışma Usulleri, Meslek Terbiyesi, Milli Tarih, Muhabere” gibi uzmanlık dersleri okutulmuştur. Yüksek tahsil kısmında ise Adli Tıp ve Sıhhi Bilgiler gibi dersler yinelenmiş, ilaveten “Türk İnkılap Tarihi, Medeni Hukuk, Ceza Hukuku, İktisat, Anayasa Hukuku” gibi daha kapsamlı derslere yer verilmiştir⁸⁷.

APE 1961 yılına kadar eğitim tarzını ETK 18. Madde kapsamında devam ettirmiştir. Bu sürece kadar eğitim süresi, ders müfredatı gibi okulun eğitim tarzını belirleyen temel dinamikleri ortaya çıkan ihtiyaçların dikkate alınmasıyla güncellemelere tabi tutulmuştur. 1941 yılı itibarıyla APE eğitim süresinin iki yıla çıkarılması bu duruma örnek teşkil

82 Alyot, *Türkiye’de Zabuta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 817.

83 İmga, *Cumhuriyet’in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*, 133.

84 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 391.

85 Alyot, *Türkiye’de Zabuta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 822.

86 Alyot, 822-24.

87 Okçabol, *Türk Zabuta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 192-205; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Yiğit ve Eyüp Şahin, “Parmak İzinden Tarih Yazmak: Osmanlı Daktiloskopisinin Öncü Uzmanı Derviş Okçabol”, *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, ed. Hamit Hanlı, 1. bs (Ankara, 2022), 471. (Henüz baskı aşamasında olan bu eseri kullanmama lütfettiği için Doç. Dr. Yücel Yiğit’e teşekkür ederim).

etmektedir⁸⁸. 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve İçişleri Bakanlığının uzlaşması neticesinde yüksekokul statüsüne dönüştürülen APE farklı tarihlerde dönemin siyasi, hukuki, sosyoekonomik ve teknolojik gelişmelerine bağlı olarak kurumsal yapısında sağladığı yeniliklerle varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

4.2. Polis Koleji

Cumhuriyet Dönemi'nde polis teşkilatına gerekli personel temini sağlamak ve teşkilat yapısında gerçekleştirilen modernizasyon politikalarına süreklilik kazandırmak gibi amaçlar polis okullarının yaygınlaştırılması düşüncesini geliştirmiştir. Bu kapsamda, 15 Haziran 1938 tarihli 3452 sayılı kanun ile ETK 19. Maddeye eklenen bir hüküm ile lise dengi eğitim vermek üzere Polis Kolejinin açılması resmen kararlaştırılmıştır⁸⁹. APE'nin o dönem mevcut teşkilat mensuplarına yönelik bir eğitim vermesi, polis hizmetlerinde başarı sağlanmasına ve modern teşkilat yapısının oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Ancak, APE bünyesinde eğitim alan öğrencilerin farklı eğitim süreçlerinden geçmeleri meslek usullerinin benimsenmesinde birtakım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. "Mesleğin anaokulu" olarak nitelendirilen Polis Kolejinin açılmasıyla bu tarz problemlerin önüne geçmek ve meslek alt kültürünü oluşturmak hedeflenmiştir⁹⁰.

APE yerleşkesi içerisinde 1938 yılı itibarıyla eğitim faaliyetlerine başlayan Polis Kolejinde, ortaokul mezunu olup da okula giriş şartlarının düzenlendiği yönetmelik içeriğindeki usul ve esasları belirtilen sınavdan muvaffakiyet gösteren öğrencilerin kabul edilmesiyle parasız yatılı bir eğitim metodu uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca, kolej bünyesinde dönemin lise ve dengi okullarında kabul gören eğitim müfredatı benimsenmiştir⁹¹. Polis Koleji ile birlikte genç yaşlarda iyi aile terbiyesi almış, zeki, ahlaken ve bedenen sağlıklı, umut vaat eden yetenekli öğrencilerin teşkilatın ihtiyaç duyduğu niteliklerde yetiştirilmesi amaçlanmıştır⁹².

Polis Koleji ders müfredatına göre birinci sınıfta: "Tarih, Coğrafya, Matematik, Fizik, Kimya, Beden Eğitimi, Edebiyat, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Yabancı Dil, Tıbbi Adli" dersleri okutulmuştur. İkinci ve üçüncü sınıf programlarına Temel Mesleki Bilgiler, Disiplin ve Meslek Ahlakı dersleri eklenmiştir⁹³. Üç yıl olarak belirlenen eğitim süresi sonunda başarılı olan öğrencilerin orta tahsil kısmından başlamak üzere APE bünyesinde eğitim hayatlarına devam etmeleri sağlanmıştır. Ancak, APE bünyesinde eğitime devam etmeseler dahi kolej mezunları polis memuru olarak tayin edilmişlerdir. Bu nedenle, Polis Kolejinin açılması ile birlikte APE kapsamında ilk tahsil kısmı kapatılmıştır⁹⁴.

APE'ye meslek kültürüne haiz, donanımlı öğrenci kaynağı sağlayan kolej ayrıca

88 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 391.

89 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilâtı".

90 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 827.

91 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 394.

92 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 827.

93 Gören, *Birinci Yüzyılında (1839 - 1938) Türk Polis Teşkilatının Tekamül, Teşkilat ve Kadro Hareketleri*, 50.

94 Gören, 50.

teşkilatın ihtiyaç duyduğu alanlarda uzman kadroların oluşturulabilmesi amacıyla öğrencileri ilgili yükseköğretim kurumlarına yönlendirme misyonunu üstlenerek teşkilatın modernleşmesine doğrudan katkıda bulunmuştur⁹⁵. 50 öğrenci ile eğitim faaliyetlerine başlayan kolejün 1941 yılında ilk mezun mevcudiyeti 29 öğrenciden ibarettir⁹⁶. Polis Kolejine giriş için belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde mezun olan bu öğrencilere bazı yükümlülükler tevdi edilmiştir. Bunlar arasında en önemlisini ise on beş yıl fiilî hizmet şartı oluşturmaktadır. Belirlenen bu şarta aykırı hareket edenler mesleğin sağladığı haklardan feragat ederek eğitim süresi boyunca devlet tarafından üstlenilen masrafları ödemekle mükellef tutulmuşlardır⁹⁷.

Siyasi, hukuki, sosyoekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak tarihi süreç içerisinde Polis Kolejinin eğitime ara verdiği 1950 ve 1958 yıllarını kapsayan sekiz yıllık dönem haricinde kurumsal yapısında, eğitim müfredatında ve eğitim süresi gibi hususlarda güncellemeler gerçekleştirildiği bilinmektedir. Son olarak Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) yapılanmasının etkin nüfuz sağladığı kurumlar arasında gösterilmesi ile 2015 yılının Nisan ayında kabul edilen İç Güvenlik Yasası gereği Polis Koleji kapatılmış ve mevcut öğrenciler dengi okullara aktarılmıştır.

4.3.İl Polis Kursları

Eğitim faaliyetlerine başlayan APE ve Polis Kolejine rağmen polis teşkilatının iç güvenlik hizmetlerindeki sorumluluk sınırları karşısında nitelikli personel ihtiyacı devam etmiştir. Bu ihtiyacı karşılamak için yeni okulların açılması ve maddi bir fon oluşturulması gerektiği bilinmektedir. II. Dünya Savaşı öncesi hükümet tarafından polis okulları için bir kaynak ayrılması imkânsızdı. Bu nedenle, Osmanlı Dönemi'nde uygulanan mesleki eğitime tabi tutulmamış personellerin buldukları vilayetlerde eğitim görmelerinden ibaret olan "Polis Kursları" metodunun uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, 46 maddeden oluşan, 28 Ağustos 1939 tarihli "Polis Kursları Talimatı" yayımlanmıştır⁹⁸.

Talimat gereği dönemin EUM Müdürü Şükrü Sökmensüer'in teşkilata ek ödenek kazandırmasıyla Ankara, Bursa, Edirne, Trabzon, Elazığ, Diyarbakır, Hatay, Gaziantep, İzmir, Adana, Zonguldak ve İstanbul illerinde polis kursları açılmıştır⁹⁹. 1939 yılı itibarıyla hayata geçirilen bu kurslarda İstanbul Polis Okulunun eğitim müfredatı aynen uygulanmış ve eğitim süresi 1 yıl olarak belirlenmiştir. İstanbul Polis Okulunda okutulan kitapların ders materyali olarak kullanıldığı bu kursları başarıyla tamamlayan öğrencilere "Polis İlk Tahsil Diploması" verilmiştir¹⁰⁰. Ülke genelinde açılan on üç kursta toplam 627 kişi eğitim almış ve bunlardan 619 öğrenci ilk tahsil diplomasını almaya muvaffak olmuştur¹⁰¹.

95 Yiğit, "Atatürk Dönemi Polis Teşkilâtı".

96 İmga, *Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*, 204.

97 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 347.

98 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 251.

99 Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 349.

100 Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, 827.

101 Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, 248.

Vilayetlerde belediyelerce yürütülmesi gereken zabıta hizmetleri de polis teşkilatı sorumluluğuna dâhil edilmiştir. Hizmet kalitesini artırmak amacıyla 1 Kasım 1943 tarihinde Ankara’da, 23 Eylül 1943 tarihinde ise İstanbul’da birer “Belediye Kolluğu Kursu” açılmıştır. Bu kurslar, APE’nin ilk tahsil evresi örnek alınarak “Belediye Kursları Talimatı”na göre hazırlanmıştır¹⁰². Diğer polis okullarında olduğu gibi bu kurslarda da muallim kadrosuna önem atfedilmiştir. Ancak, muallim kadrosundaki yetersizlikler ve polis okullarındaki eğitim atmosferinin sağlanamaması gibi nedenler her ne kadar kursların ömrünü kısaltsa da kursu alan öğrencilerin kadrolarına geri dönmeleriyle birlikte sağladıkları yararlar geçici bir müddet uygulanan bu kursların Türk polis eğitimine olan katkılarını yansıtmaktadır¹⁰³.

SONUÇ

Osmanlı Devleti, 19. yüzyıl itibarıyla modernleşme süreci çerçevesinde klasik iç güvenlik anlayışından vazgeçerek yeni bir güvenlik sistemi oluşturmuştur. 20 Mart 1845 tarihinde yayımlanan nizamname ile birlikte hukuki altyapısı oluşturulan yeni polis teşkilatının görev alanı dönemin ihtiyaçlarına göre belirlenmiştir. Polis teşkilatının kurumsal yapısının geliştirilmesiyle birlikte görev alanı içerisine adli kolluk hizmetleri dâhil edilmiştir. Ancak, bu sorumluluğu üstlenebilecek nitelikte personelin mevcut bulunmaması polislik hizmetlerinde birtakım aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Uygulamada meydana gelen bu aksaklıklar polis eğitiminin önemini ortaya çıkararak bu hususta çalışmaların başlatılmasını sağlamıştır.

Polis teşkilatının nitelikli personel ihtiyacını karşılamak üzere ilk eğitim çalışmaları Zaptiye Nezareti döneminde başlatılmıştır. Adli kolluk hizmetlerinin polis teşkilatına tevdi edildiği döneme kadar teşkilat bünyesinde tahsilli kişiler görevlendirilmiştir. Bu uygulama, polis teşkilatının görev tanımlamasının güncellenmesiyle ortaya çıkan hukuk bilgisi ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu eksikliği giderebilmek amacıyla ilk olarak bir Polis Dershanesi projesi geliştirilmiştir. II. Meşrutiyet’in ilanına kadar devam ettirilen bu proje beklentileri karşılayamamış olsa da Türk polis eğitim tarihi içerisinde milat olarak nitelendirilmektedir. Bu proje ile ilk defa polislerin eğitilmesi yönünde bir sistem oluşturulmuş ve polislik hizmetlerinde verimliliğin artırılması amaçlanmıştır. Alanında ilk olması nedeniyle polis dershanesi projesinde birtakım eksikliklerin yaşanması olağan kabul edilmektedir.

Balkan topraklarındaki siyasi gelişmeler neticesinde Osmanlı Dönemi’nde polis eğitimi ile ilgili ikinci bir proje hayata geçirilmiştir. Avrupalı devletler ile gerçekleştirilen müzakereler neticesinde 1907 yılından itibaren eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan Selanik Polis Mektebine Balkan vilayetlerinde görev yapan amir ve memurlar öğrenci olarak kabul edilmişlerdir. Mektepte görevlendirilecek muallimlerin seçiminde üst düzey kriterlerin belirlenmesi ve ders müfredatının mevcut eksikliklere göre hazırlanması polislik hizmetlerinde başarı elde edilmesini sağlamıştır. Polislik hizmetlerinde sağlanan kalite ile Balkan vilayetlerinde toplumsal memnuniyet artmış ve güven ortamı oluşturulmuştur. Türk

102 Tongur, *Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, 349.

103 Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, 257-58.

polis eğitim tarihinde bir ekol oluşturan ve polis mekteplerinin yaygınlaştırılması fikrini ortaya çıkaran bu mektep siyasi gelişmeler nedeniyle uzun süre faaliyet gösterememiştir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Selanik Polis Mektebinin sağladığı başarıları dikkate alan Osmanlı bürokrasisi polis mekteplerinin yaygınlaştırılması yönünde çalışmalarına başlamıştır. Balkan topraklarında tesis edilen asayiş ile elde edilen toplumsal memnuniyeti Anadolu topraklarına taşıma arzusu dikkat çekmektedir. Başarılı sonuçlar sağlayan bir projenin Anadolu topraklarına taşınması İttihat ve Terakki yönetimine duyulacak sempatiyi artıracak ve anti sempatizanların eylemlerine karşı ise önlem alınmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda, 1909 yılında dönemin başkenti İstanbul'da bir polis mektebi daha faaliyete geçirilmiştir. Mektebin ders materyali ihtiyacı Türk polis eğitim tarihinde yine bir ilkin gerçekleşmesini sağlamış ve 1 Kasım 1910 tarihinde "Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye" adlı, ortak ders materyali olarak kullanılacak bir kitap yayınlanmıştır. Bu dönem temel polis eğitimi almamış olan personeller için ise meslek kursları açılmıştır. Eksikliklerin giderilmesi ve gelişmiş ders müfredatı neticesinde istenilen verim elde edilmiştir. Keza, savaş koşullarına rağmen eğitim faaliyetlerini devam ettiren bu mektep cumhuriyetin ilanı ile birlikte yeni devlet sistemi içerisinde eğitim hayatını uzun bir süre devam ettirmiştir.

Savaş döneminin oluşturduğu mali yıkımlara rağmen polis mekteplerinin sağladığı başarılar Cumhuriyet Dönemi polis eğitim politikalarına etki etmiştir. Bu kapsamda, Konya ve Sivas Polis Okulları açılmıştır. Ancak, Osmanlı Dönemi'nde açılan polis mekteplerinin kalitesi savaşın oluşturduğu olumsuz koşullar nedeniyle bu yıllarda yeterince idrak edilememiştir. Mali sıkıntıların artmasıyla birlikte İstanbul dışındaki tüm okullar 1931 yılında kapatılmıştır.

Polis teşkilatının cumhuriyet ilke ve inkılaplarına uygun hukuki inşa sürecinin başlamasıyla birlikte bu yasal altyapıyı karşılayacak polislere ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla 1933 yılında Ankara'da bir polis okulu açılması kararlaştırılmıştır. Dersaadet Polis Mektebinin yerleşke problemleri nedeniyle eğitim sürecinde yaşadığı aksaklıklar dikkate alındığında yeni bir kampüs inşası yerinde bir karar olmuştur. Çalışmalar neticesinde 6 Kasım 1937 tarihinde APE açılmış ve yine aynı yıl yayımlanan ETK ile güvence altına alınmıştır. APE ile birlikte Türk polis eğitim tarihinde ilk kez farklı bir sistem uygulanmıştır. Üç kademedен oluşan bu sistem ile nitelikli amir ve memurların yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, bu sistem, polislerin çeşitli alanlarda uzmanlık kazanmalarını sağlayacak meslek kurslarıyla desteklenmiştir.

APE projesine katkı sağlamak amacıyla yine aynı mevzuat kapsamında, 1938 yılında lise dengi eğitim vermek üzere Polis Koleji açılmıştır. "Ağaç yaş iken eğilir." atasözünün polislik mesleğine adapte edilmesinin somut göstergesi olarak değerlendirilen bu okul, polis alt kültürünün oluşmasını sağlamıştır. Belirlenen kriterleri karşılayacak düzeyde seçilen genç yaşlardaki öğrencilere meslek kültürünün aşılmasıyla teşkilatı kapsayan yeniliklerin devamlılığı sağlanmıştır. Polis Koleji mezunlarına yüklenen on beş yıl fiili hizmet şartı bunun somut göstergesidir. Atatürk Dönemi'nde polis eğitiminde sağlanan bu sistematik yapı hem teşkilatın modernizasyon sürecine katkı sağlamış hem de polislik hizmetlerinde verimliliği artırmıştır. Teşkilatın amir ve memur sınıfında görev yapacak personelin eğitimi ilk kez bu dönem itibarıyla somut olarak ayrılmıştır. 1939 yılında yayımlanan "Polis

Kursları” talimatı ile farklı illerde açılan kurslarla bu sistemli yapı dışında kalan memurlar da eğitilmiştir.

Modern polis teşkilatının kurulduğu 1845 yılından Atatürk Dönemi’nin sonuna kadar olan dönemde polis eğitimi ile ilgili düzenlemeler hukuk temelinde oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler, dönemin ihtiyaçlarına göre teknik ve bilimle geliştirilmiştir. Polis eğitiminde modernizasyon ilkeleri çerçevesinde birçok yenilik gerçekleştirilmiştir. Kendine has eğitim politikaları ile başlatılan bu süreç zamanla dünya standartları düzeyinde eğitim metotları ile zenginleştirilmiş ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Polis teşkilatına tevdi edilen görevlerin yerine getirilmesini sağlayacak hukuki, teknik ve uzmanlık alanlarına has eğitim müfredatları hazırlanmıştır. Eğitim sürecinde alanında başarılı öğretmenlerin seçilmesi hususuna özellikle imkânlar ölçüsünde dikkat edilmiştir. Atatürk Dönemi’ne kadar geçen süreçte Türk polis eğitiminde uygulanan bu sistemlerin polis teşkilatının gelişimine katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Polis eğitimi kapsayan bu gelişmeler neticesinde nitelikli personel ihtiyacı karşılanmış, meslek disiplini sağlanmış ve gelişmiş polis yöntemleri benimsenmiştir. Bu kapsamda, iç güvenlik hizmetlerinde başarılı sonuçlar elde edilerek toplumsal memnuniyet sağlanmıştır.

KAYNAKÇA

Akdeniz, Cüneyt. “Polis Mecmuası Yazıları (1919-1923)”. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2019.

Alyot, Halim. *Türkiye’de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2008.

Baysanlı, Mustafa Galib. *Dersaadet Polis Müdürünün Kaleminden Fahişeler Hayatı ve Redâet-i Ahlâkiyye*. Hazırlayan Yücel Yiğit ve Yasin Özdemir. 1. basım. Libra Kitap Kültür İncelemeleri, 470 64. İstanbul: Libra Yayıncılık, 2021.

Birinci, Ali. “Türk Emniyet Teşkilatında “ İlkler “. *Polis Bilimleri Dergisi* 1, sy 3 (1999): 9-16.

Cumhuriyetin 50. Yılında İçişleri Bakanlığı II. Kitap Emniyet Genel Müdürlüğü Kuruluşu - Tarihi Gelişimi Görev ve Yetkileri ve 1923-1973 Çalışmaları. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 1973.

Emniyet Genel Müdürlüğü. “Tarihçe”. Erişim 28 Aralık 2021. <https://www.egm.gov.tr/tarihce>.

Ergin, Osman. *Türk Maarif Tarihi*. C. 3-4. 5 c. İstanbul: Eser Matbaası, 1977.

Ergut, Ferdan. *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Gören, Hüseyin Hüsnü. *Birinci Yüzyılda (1839 - 1938) Türk Polis Teşkilatının Tekamül, Teşkilat ve Kadro Hareketleri*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018.

Gün, Taner. “II. Meşrutiyet Dönemi’nde Emniyet Teşkilatı’nda Sivilleşme (1909 -

1918)". Editör Muammer Gül ve Mustafa Kandemir, 235-60. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013.

İmga, Orçun. *Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017.

Koçak, Cemil. *Türk-Alman İlişkileri (1923-1939) İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Siyasal, Kültürel, Askeri ve Ekonomik İlişkileri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Köksal, Ülkü. "II. Meşrutiyet Dönemi'nde ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Trabzon Polis Mektebi". *Karadeniz İncelemeleri Dergisi* 10, sy 19 (2015). <https://doi.org/10.18220/kid.46487>.

Okçabol, Derviş. *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*. 1. bs. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016.

Öge, Ali Rıza. *İstihbaratçı Bir Bektaşinin Hatıraları (Zabıta Hayatımda Neler Gördüm Neler Geçirdim)*. Hazırlayan Ali Birinci ve Yücel Yiğit. 1. bs. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2018.

Özçelik, Mücahit. "Cumhuriyetin İlk Yılında Türk Polis Teşkilatı'nın Sorunları ve Çözüm Önerileri". Editör Muammer Gül ve Mustafa Kandemir, 291-306. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013.

Polis Akademisi. "Atatürk ve Türk Polisi". Erişim 28 Aralık 2021. <https://www.pa.edu.tr/aturk-ve-turk-polisi.html>.

Saygılı, Hasip. "Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Müfettişliği Dönemi'nde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyollarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri". *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1, sy 2 (16 Ekim 2014): 197. <https://doi.org/10.17336/igusbd.68657>.

Şahin, Eyüp. *1907'den 2000'e Polis Okulları*. Ankara: EGM Basımevi, 2001.

———. *Çarşı ve Mahalle Bekçileri*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018.

———. *Dersaadet Polis Mektebi*. 1. bs. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2018.

———. *Mütareke Döneminde İstanbul Polisi*. 1. bs. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016.

———. "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi". *Çağın Polisi Dergisi*, sy 98 (2010): 19-23.

———. *Türk Polis Eğitim Tarihi*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018.

Tepe, Cemal. "İttihat ve Terakki Cemiyetinin Polis Kıyafetleri". *Anasay*, sy 13 (18 Ağustos 2020): 17-56. <https://doi.org/10.33404/anasay.756328>.

Tongur, Hikmet. *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*. 1. bs. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2016.

Türk, İbrahim. “Osmanlı Devletinde Polisin Mesleki Terbiyesine Müteallik Bir Talimat-ı Mahsusa”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, sy 1 (18 Ağustos 2014): 157-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erzisosbil/80884>.

Türkmen, Zekeriya. “Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nde Mekteb-i Harbiye-i Şahane”, 931-54. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016.

Van Nureddin. “Osmanlı Polis Teşkilâtının Modernleşme Sürecinde Celestin Bonnin’in Rolü”. *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, editör Yücel Yiğit, 291-309. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017.

Yılmaz, İbrahim. “Osmanlı Polis Okulları: Eğitim”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sy 38 (2015): 103-30.

———. “Selanik’te Asayiş ve Polis (1876-1912)”. *Hikmet Yurdu* 11, sy 22 (2018): 151-74. <http://dx.doi.org/10.17540/hy.v11i22.408>.

Yiğit, Yücel. “Atatürk Dönemi Polis Teşkilâtı”. *Atatürk Ansiklopedisi*, 09 Nisan 2021. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-polis-teskilati/>.

———. “II. Meşrutiyet Dönemi Polis Maaşları”. İstanbul, 2021.

———. “İstanbul Polis Müdürü Halil Nedim Aşuroğlu’nun Kaleminden Mütareke İstanbul’u”. *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, editör Yücel Yiğit, 515-37. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017.

———. “Mektepsiz Polis Kalması: Selanik Polis Mektebi”. *Osmanlı İdaresinde Balkanlar II*, Editör Alaattin Aköz, Slobodan Ilıc, Doğan Yörük ve Danko Leovac, 459-85. Konya: Palet Yayınları, 2020.

———. “Miras ve Süreklilik: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Polis”. *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, Editör Hamit Hanlı, 1. bs. Ankara, 2022.

———. “Serkomiserlikten Müdürlüğe: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’nün Kuruluşu (1885-1938)”. *Tanzimat’tan Günümüze Diyarbakır*, Editör Oktay Bozan, Hakan Asan, Hatip Yıldız ve Mehmet Salih Erpolat, 2:131-44. Elazığ: Manas Yayıncılık, 2019.

———, ed. *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017.

Yiğit, Yücel, ve Eyüp Şahin. “Bir Polisin Gözünden İzmir’in İşgali”. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* 19, sy Özel Sayı (2019): 105-29.

———. “Emniyet İstihbarat Tarihi”. *Türk İstihbarat Tarihi*, Editör İsmail Hakkı Demircioğlu, Ahmet Özcan, Namık Çençen ve Yücel Yiğit, 1. bs., 603-35. Yeditepe Yayınevi. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2021.

———. “Parmak İzinden Tarih Yapmak: Osmanlı Daktiloskopisinin Kurucusu Yusuf Cemil Bey”. *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, Editör Hamit Hanlı, 1. bs., 471. Ankara, 2022.

———. “Parmak İzinden Tarih Yazmak: Osmanlı Daktiloskopisinin Öncü Uzmanı Derviş Okçabol”. *Adli Bilimler ve Kriminalistik*, Editör Hamit Hanlı, 1. bs, 471. Ankara, 2022.